

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 22.

V Gorici, dne 20. novembra 1907.

Pečaj III.

R. Dolenc, bivši vodja kranjske kmetijske šole na Grmu.

Smod na kumarah in pridelovanje kumar.

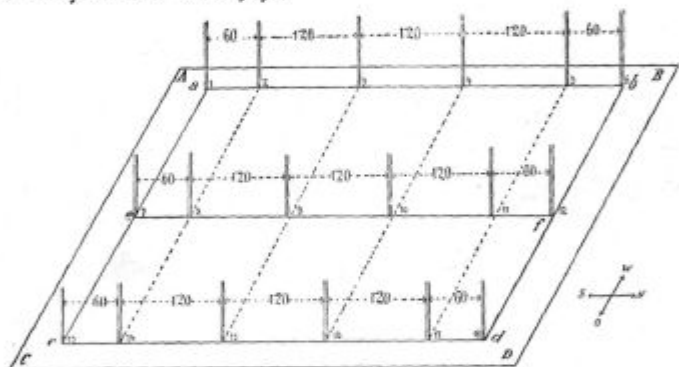
Že nekaj let sem se vidi skoraj povsod na listju kumar, ki se na prostem pridelujejo, neka glivica, katera izgleda posebno glede škode, ki jo prouzročuje kumaram, popolnoma podobno peronospori na vinski trti. Glivica, katera se po latinski: „Plas-mopora cubensis“ imenuje, prikaže se namreč takoj v juliju v podobi neke bele tvarine na spodnji strani listja. Listje vsled tega hitro porumeni, koj na to pa postane čez in čez luknjičasto ter se posuši. Posledica temu je, da se posuši tudi cela rastlina.

— Kumare se uživajo povsod jako rade, bodisi kot solata, prikuha, ali pa vložene v kis kot kouserve. Samo Vipavci jih ne marajo. Posebno so pa kumare priljubljene severnim Slovanom, Mažarom, Nemcem itd. V dosti krajih na Ruskem, Češkem, Moravskem in na Nemškem bodisi v Nemčiji ali pa v Avstriji cenijo kumare še celo tako, da jih ne pridelujejo le v zelenjadnih vrtih, kakor pri nas, ampak v prav veliki meri kar na njivah že kakor poljedelsko rastlino. V takih krajih, nahajajo se tudi že večje ali manjše tovarne, v katerih kumare na razne načine, za uporabo v zimskem času v razne kouserve pridelujejo. Tako so znamenite v Avstriji posebno takozvane znajmske kisle kumarice, praške in dunajske testnate kumare itd.

Ker so toraj kumare za nekatere kraje jako važna rastlina, ni se čuditi, da se je smod na kumarah povsod z žalostjo opazil. Povsod se iščejo sredstva, s katerimi bi se dala ta bolezen pokončevati ali vničiti. V to svrho povabilo je na Dunaju se nahajajoče c. kr. poskuševališče za rastlinsko varstvo letos vse kmetijske šole in tudi druge kmetijske zavode, da bi delali poskušnje z škropljenjem kumar z modro galico, kakor se to dela proti peronospori na vinski trti. Tudi kranjska kmetijska šola na Grmu je delala take poskušnje in sicer na kumarah, ki so se pridelovale po navadnem načinu na planem ali ravnem svetu in pa na kumarah pridelovanih po načinu, kakoršnega se podpisani že 35 let poslužuje, to je najprej 14 let na Slapu v vipavski dolini, potem 21 let na Grmu na Dolenjskem. Kumare se sadijo pri tem načinu na posebnih grebenih. Ko kumare zrastejo, dá se jim še posebno oporo (latuik), da se zamorejo

po nji vspenjati. V vseh 35 letih, ni napadel smod na grebenih pridelovanih kumar prav nič, dasiravno se jih ni škropilo. Letošnja poskušnja na Grmu je pa dokazala, da gredo na planem svetu pridelovane kumare, klub škropljenju vendarle popolnoma pozlo, one na grebenih in latnikih se pa tudi brez vsega škropljenja zdrave ohranijo. Ker so kumare tudi na Goriškem važne, četudi ne toliko glede domačega povžitka, kolikor glede izvažanja v severne kraje, naj sledi tu natančni popis pridelovanja kumar na grebenih in latnikih.

Pred vsem je potrebno, da se odloči za pridelovanje kumar na grebenih prostor, katerega ne obsenčijo čisto nič sosednji predmeti kakor drevje, hiše itd. Posebno jutranja senca naj ne pada nanj, ker se rosa v sencí dolgo ohrani in zato se glivice bolj čvrsto razvijajo.

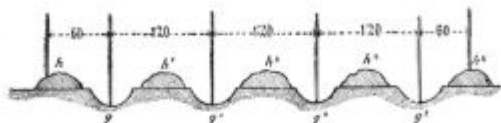

Pod. 41. Razdelitev sveta, za pridelovanje kumar na grebenih.

Odbran prostor, razdeli se potem kakor kaže podoba 41. za 4 grebene takole: Recimo da je svet zaznamovan s črkami A. B. C. D. Na tem svetu razmeri se na obeh koncih a, b, in c, d dva dela široka po 60 centimetrov, toraj v dela 1, 2 in 5, 6 na črti a b, in 13, 14 ter 17, 18 na črti c d.

Ako se namerava prav dosti kumar pridelati, toraj dolge grebene napraviti, potegne se lahko med črtama a b, in cd še tretjo e f; na konceh te črte se tudi dva po 60 cent. dolga dela 7, 8 in 11, 12 nanese. Pri razdelitvi prostora se mora pa strogo na to paziti, da pridejo grebeni v vshodno-zapadno smer, tako da jih jutranje solnce od obeh strani enakomerno obseva, da ne pride toraj le ena stran na solnce druga pa v senco. Ves ostali prostor razdeli se potem v tri po 120 cm široke dele,

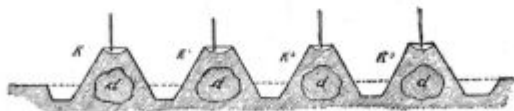
toraj v dele 2, 3, 4, 5 na črti a b, 8, 9, 10, 11 na črti e f in 14, 15, 16, 17, na črti c d. Vse dele zaznamovati se mora s količi, ki se jih zabode v zemljo. Ko se je svet tako razdelil, izmeče se po črtah 2, 8 14 — 3, 9, 15 — 4, 10, 16 in 5, 11 17 po 25 do 30 cm globoke in 40 do 50 cm široke jarke, kateri so označeni v podobi 42 s črkami g, g', g², g³. Zemljo izmeče se pri tem delu med jarke kakor črke h, h', h², h³ kažejo.

42. Naprava jarkov.

Ko so jarki napravljeni, nanese se v nje dobro podelanega hlevskega gnoja, toda ne konjskega, kajti po konjskem gnoju postanejo kumare rade grenke. Gnoj se v jarkih z nogami dobro potlači. Deti je treba toliko gnoja, da nastanejo iz njega mali grebenčki (podoba 43. črke d, d, d, d).

Na gnoj spravi se na to vso izmetano zemljo in tudi še nekoliko izmed jarkov izkopane. S to zemljo napravi se kolikor mogoče ravne, ter snažne grebene k, k', k², k³, v podobi 43. Slemena grebenov napravi se pač najboljše z dobrega mešanca (komposta) ter v obliki žleba, kakor kaže to podoba. V tako napravljene žlebe poseje se kumare. Narboljše se pa še stori, ako se vanje že precej odrastle, v lončkih rastoče rastline presadi. Paziti je pri tem, da se krepa ne razuje. Ob straneh grebenov posadi se lahko solata, da se grebeni boljše izkoristijo.

Pod. 43. Sprava gnoja v jarke in naprava grebenov vrhu gnoja.

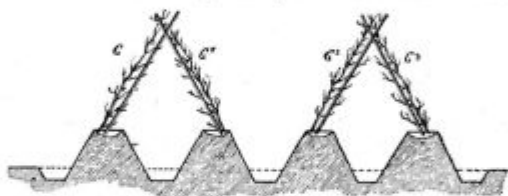
Ko kumare že toliko odrastejo, da pričnejo nastavljati vi-lice, s katerimi se skušajo po sosednih predmetih poprijemati, napraviti se jim mora iz kolja in vejevja po grebenih latnike ali opore, kakoršne predstavlja podoba 44. pri črkah g, g', g², g³.

Od začetka se morajo seveda kumarjevi poganki iz no-

tranje strani opor na zunanjo napeljavati, da ostane prostor pod njimi popolnoma prost.

Ako se kumare tako prideluje, obvarje se jih, kakor že rečeno, tudi brez škropljenja smodu, ki ga prouzroča *Plasmopora cubensis*. Tudi proti škodi, ki jo napravlja glivica *Botrytis cinerea cubensis* bolj proti jeseni po kumarah, se s takim pridelovanjem dobro branimo. Celo proti ušem obvarujemo tako vzgojene kumare lažje, ako poškopimo latnike od znotraj ven s tobakovo vodo.

O pridelovanju kumar bi našim Primorcem še nekaj omenili. Pisatelju teh vrstic je sicer dobro znano, da Vipavci in slovenski Primorci kumar nič kaj ne marajo, da jih še celo zaničujejo. Pri vsem tem naj bi jih pa vendar po tukaj priporočenem načinu posebno na prav preksolnčnih hribih v obilni meri pridelovali in to za prodajo v severne kraje, kakor v

Pod. 44. Naprava opore ali latnikov na grebenih.

Gradec, Dunaj itd. Kumare jedó, kakor že rečeno, v severnih krajih že kar strastno radi in posebno zgodne jako dobro plačujejo. Ena velika zgodna, v gorki lehi (konservi) na Dunaju v mesecu maju pridelana kumara stane do 2 kroni. Primorske kumare bi prišle na prostem v solnčnih legah pridelane šele junija na trg, a tudi takrat imele bi še prav lepo ceno, tako lepo, da bi se gotovo prav dobro izplačevalo jih v veliki meri pridelovati. V hribatih legah pridelovalo bi se jih lahko sicer na grebenih pa le na latnikih, kakoršne se dela tudi za trte. Da dobimo kumare bolj rano sejalo bi se jih lahko v lončke, ki jih naredimo iz kravjega blata in zemlje ter jih denemo pod steklo. Izrastle rastlinice se potem kar z lončki presadijo na grebene. Za napravo takih lončkov, se dobijo posebni stroji, kateri kaj malo (okoli 3 K) stanejo. V obilnem pridelovanju zgodnih kumar na Goriškem leži po mnenju pisatelja teh vrstic, še lep nedvignjen kmetijski dohodek.

R. Dolénc.

Jesensko gnojenje.

Travnikom in njivam, je gnojenje ravno tako potrebno, kakor človeku hrana. Mi moramo jesti, in sicer v obilni meri, če hočemo krepki in zdravi po zemlji migljati, zemlja potrebuje pa gnoja, če hočemo, da naj rodi. Njivam se še v tem oziru ne godi tako velika krivica — pa travnikom — kdo misli na gnojenje teh? Marsikdo še zasmehuje naprednega kmeta, ki gnoji travnike, češ je pač škoda gnoja, ki se vozi na travnike, ko ga je tako zelo treba za njive in v vinograde. Drugi zopet pravijo, kako bi pa gnojili travnike, ko še za polje nam ga premanjkuje. Res je, da imajo le malokje hlevskega gnoja v obilici; posebno za travnike ga ostaja malo, vendar je temu prav lahko pripomoči in sicer z umetnimi gnojili. Ta se dobivajo pri kmetijskih družbah, gospodarskih zadrugah in pri nekaterih trgovcih, vendar je treba biti kmetovalcu pri nakupu umetnih gnojil previdnemu in jih naj kupuje vedno le ali pri kmetijskih korporacijah ali pa pri dobro znanih in vestnih trgovcih, ki jamčijo za vsebino hranilnih snovij v umetnih gnojilih.

Največ sleparstva se v tem oziru godi pri fosforovih gnojilih, to so Tomasova žindra in superfosfat, ki nemata vedno jednake množine hranilne snovi fosforne kisline. Tomasova žindra ima v 100 kg 11 do 23 kg v zemlji raztopne fosforove kisline, superfosfat pa 12 do 21 kg. Čim več fosforne kisline ima Tomasova žindra ali superfosfat, tem izdatnejša sta; 1 kg fosforne kisline stane 32 do 36 vinarjev. Treba je toraj pri nakupu teh gnojil vedno le na to paziti, da tudi to dobimo, kar plačamo.

To pa še ni vse, če gnojimo s Tomasovo žindro ali superfosfatom, če tudi vsebujeta mnogo fosforove kisline. Takšno gnojenje je jednostransko, toraj nezadostno. Gnojiti je treba ob enem tudi s kalijem, ki je za rastline in za njihovo organsko življenje neobhodno potrebna hranilna snov. Mnogo se je že govorilo in pisalo, da moramo poleg Tomasove žindre ali superfosfata gnojiti tudi s kalijevimi gnojili, to je s kajnitom ali 40% kalijevo soljo, če hočemo doseči kakor najbolj mogoče visoke pridelke. Mnogi poskusi z umetnimi gnojili so pokazali, da je bila letina vedno le tam najboljša, kjer se je gnojilo s

kalijevimi in fosforovimi gnojili. Za njive in vinograde moramo razun z imenovanimi gnojili gnojiti še s čilskim solitrom. Travniki to gnojilo prav lahko pogrešajo in se to gnojilo na travnikih večinoma tudi ne izplača, ker je predrago.

Za naše slovenske kraje je kot kalijevo gnojilo 40% kalijeve gnojna sol najbolj priporočljivo, ker je najceneje in najizdatnejše kalijevo gnojilo. Kajnit je sicer tudi prav izvrstno kalijevo gnojilo, vendar je za naše južne pokrajine predrag, kar je iz sledečega razvidno. 100 kg 40% kalijeve soli stane 12 do 15 kron in ima v sebi 40 kg hranilne snovi kalija in stane potemtakim 1 kg kalija od 30 do 37½ vinarjev. 100 kg kajnita ima v sebi 12 kg kalija ter stane 5–6 kron, toraj 1 kg kalija 50 do 61½ vinarjev. Vsled tega bomo toraj vzeli za gnojenje vedno le 40% kalijevo sol, ker je potrebujemo le jedno tretjino od potrebne množine in sicer na 1 hektar: za travnike 150 do 250 kg, za žito 100 do 200 kg, in za vinograde 250 do 200 kg. Kajnita pa je treba za travnike 500 do 700 kg, za žito 400 do 600 kg, če hočemo isto množino kalija v zemljo spraviti, kot s 40% kalijevo soljo. Razun tega si pa prihranimo pri gnojenju s 40% kalijevo soljo še mnogo voznih stroškov, ker potrebujemo vedno, kakor že omenjeno, le jedno tretjino 40% kalijeve soli od potrebne množine kajnita.

Kdor bode toraj pravilno gnoji, temu tudi uspeh ne bo izostal. Seveda ni čuda, če se je že marsikateri kmetič v umetnih gnojilih varal, kajti slišati je slaviti Tomasovo žlindro, kako čudežno raste trava ali druge rasiline; kupil je vrečo žlindre in jo potrosil na velikanskem prostoru travnika. Morda se je vsedel tudi kakemu brezvestnemu agentu na limanice ter kupil slabo in ničvredno blago. Potem seveda ni čuda, če ni bilo uspeha. Tako prevaranega kmeta je potem pač težko pridobiti za zopetno gnojenje, ker misli, da se potem s vsakim umetnim gnojilom godi sleparija. Ne pride mu pa na um, da je v prvem oziru neuspehu krivo le njegovo napačno ravnanje z umetnim gnojem. Uspeh umetnega gnojenja ne sme nikdar izostati, če gnojimo pravilno, to je s kalijevimi in fosforovimi gnojili. Velikokrat je tudi učinek v prvem letu prav neznamen ali majhen, gotovo izvrsten je pa v drugem ali tretjem letu.

Konečno še kratko nekaj o uporabi umetnih gnojil: 40% kalijeve sol ali kajnit se trosita lahko vedno s Tomasovo žlindro

ali superfosfatom dobro skupaj pomešana po travnikih. Na njivah se ta zmes jeden teden pred setvijo plitvo podorje ali dobro zavlaci, v vinogradih se podkopije in sicer najboljše že v jeseni. Če je žito že posejano, se ta zmes gnojil lahko tudi po vrhu potrosi, ko so setve že dobro ozelenele. Čilski soliter pa se rabi vedno le spomladi. Dobro je tudi travnike v jeseni pred trosenjem gnojil po dolgem in širokem s travniško brano, in kdor te nima, z navadno brano prevlačiti, posebno je to zelo koristno za travnike, ki so zelo mahovití. P.

Gnojilni poskusi v letu 1906. na Goriškem.

A. Devarda,

nadzornik na c. kr. kmetijsko-kemičnem poskuševališču v Gorici.
v „Zeitschrift für das landwirtsch. Versuchswesen“.

(Dalje.)

Vreme je bilo v l. 1906. žal jako slabo, v nekaterih krajih celo abnormalno ter je delovalo na poskuse, ozir. njihov izid jako neugodno. Spomlad je bila jako mrzla in vlažna in je radi tega v hribih zaostala rašča in se zato košaja jako zakasnila. Nasprotno temu pritisnila je že konca maja suša, ki je trajala do poznega poletja. Od početka se je občutila v Brdih, na Krasu, v gorah in v gornji furlaniji, potem pa tudi na Vipavskem in v nižavah. Na Kanalskem je suša manj škodovala.

Travništvo je trpelo osobito radi suše in se je pridelek sena radi tega skrčil, otava pa se je popolnoma ali večinoma izgubila. Nekoliko manj so trpela deteljjišča.

Tudi učinek umetnih gnojil moral se je naravno radi suše močno zmanjšati in v resnici je bila trava pri mnogih dobro napravljenih poskusih, osobito v zgoraj navedenih krajih na obeh parcelah tako revna, da se ni zdelo mnogim poskuševalcem vredno, da bi pridelek tehtali.

Od 204 poskuševalcev, dalo je 137 njih poročila, kar je enako 67% celega števila. 49 teh poročil se je glasilo skoro

jednako, namreč, da se parceli nista kosili radi trajne suše in pičle trave.

Samo 88 poskuševalcev, to je 43% dovršilo je poskus po navodilu. Ti se razdelijo, kakor se razvidi iz naslednje tabele.

Iz dela dežele	P o s k u s n a		Skupaj
	travniku	deteljišču	
Gore	51	2	53
Brda in Vipavsko	13	—	13
Kras	9	4	13
Furlanija . . .	2	7	9
Skupno . .	75	13	88

Samo pri 33 (to je 40%) omenjenih poskusov na travnikih kosila se je tudi otava. Pri drugih, razun pri nekaterih planinskih travnikih, ki se kosijo samo po enkrat, zamoglo se je kositi radi suše samo enkrat. Pri dveh poskusih v Furlaniji kosilo se je, mesto 4 krat, samo dva do trikrat.

Od 13 poskusov na deteljiščih se je samo pri 7 po 4krat kosilo; v ugodnih letih se kosi lahko tudi v peto. Pri drugih poskusih na Krasu in v Gornji Furlaniji kosilo se je iz istega uzroka samo v prvo, kvečemu še v drugo.

V razpredelnici, navedeni so vsi podatki, ki so jih dali poskuševalci in mi smo se omejili na to, da smo preračunili pridelke na hektar in določili večje pridelke. Poskusi na travnikih in na deteljiščih razdeljeni so po delih dežele in temu primerno so izračunjeni tudi večji pridelki. Pri tem se je oziralo tudi na one poskuse, pri katerih je suša pridelek močno oškodovala.

Kjer je izostala otava radi suše, označeno je v razpredelnici s piko (.)

Pri izračunjanju srednjih pridelkov izločil se je poskus št. 83., četudi je pokazal krasen uspeh in sicer iz tega uzroka, ker se je tehtala pri določevanju pridelka samo trava iz 1 m² in ni zato pravilen

Tek. št.	Ime	Okrajna sodnija	Legra	Kakovost tal	Obdelovanje	Kedaj se je gnojilo	Dan		
							1.	2.	
		Bivališče	poskuševališča				Košnje		
21	Matija Lapanja	Dolenja Tri- buša 29	ravnina	dobra ilovica, humozna, globoka	travnik	7/11 1905	2/7	24/8	
22	Andrej Lapanja	" 57	solnčna strmina	humozna ilo- vica	"	9/11 1905	18/6	.	
23	Ivan Obrekar	" 133	dolina	ilovica	"	7/11 1905	26/6	23/8	
		4. Cerklno							
24	Anton Rejec	Šebrelje	strmina	ilovnato-lap- ornata	gorski trav- nik	15/11 1905	7/7	30/8	
25	Jakob Moč- nič	Gorje 41	ravnina	dobra i ovica	travnik	28/1 1906	20/6	29/8	
26	Ivan Gruden	Plužnje	strmina	ilovica	gorski trav- nik	21/12 1905	17/7	—	
27	Jožef Plemelj	Ravne 62	"	rahla vapne- no lapornata	travnik	27/1	26/6	.	
		5. Kanal							
28	Anton Pernet	Ročinj 112	ravnina	gruščasta, vapnena, plitva, proderna	"	6/12 1905	24/6	27/9	
29	Jožef Vuga	" 124	strmina	lapornata	"	25/12 1905	24/6	27/9	
30	Jožef Čargo	" 93	"	plitva, vap- nena	gorski trav- nik	12	9/10	.	
31	Anton Va- lentinčič	Vrh 10	ravnina	dobra ilov- nato-vapnena	travnik	12	24/6	3/9	
32	Mat. Strgar	Banjšice 55	—	vapneno ilov- nata	travnik z ma- hom	13/12 1905	12/7	—	
33	Moh. Strgar	" 44	—	"	"	21/11 1905	7/6	5/9	
34	Peter Markič	" 87	strmina	dobra ilov- nata	travnik	24/11	27/6	3/9	
35	Jernej Cve- trežnik	" 102	ravnina	globoka ilov- nata	"	26/12	16/7	4/9	
36	Anton Madon	" 65	strmina	ilovnata	"	20/12	4/7	—	
37	Valentin Ur- sič	" 39	proti se- veru	"	"	11/12	9/7	—	

Pridelek v kg za parcelo po 200 m ²				Pridelek preračunjen za ha v q						Veči pridelek na pogojenem zemljišču za 1 ha v q			Opomba
negnojeno		gnojeno		negnojeno			gnojeno			Sena	Otave	Skupaj	
Sena	Otave	Sena	Otave	Sena	Otave	Skupaj	Sena	Otave	Skupaj				
34.0	13.5	99.1	48.8	17.0	6.8	23.8	49.6	24.2	73.8	32.6	47.4	50.0	L. 1902. gnojeno s hlevskim gnejem. Ni bilo suše.
32.5	.	69.5	.	16.2	.	—	34.8	.	—	18.6	—	—	Nikdar gnojeno. Radi suše ni bilo otave.
30.2	10.0	51.3	23.2	5.1	5.0	20.1	25.7	11.6	37.3	10.6	6.6	17.2	L. 1902. gnojeno s hlev. gnejem. Radi suše je otava trpela.
32	.	48	15	16.0	0.0	16.0	24.0	7.5	31.5	8.0	7.5	15.5	„
84	112	224	148	42.0	56.0	98.0	112.0	74.0	186.0	70.0	18.0	88.0	Pred leti gnojeno s hlevskim gnejem.
34	—	50	—	—	—	17.0	—	—	25.0	—	—	8.0	Nikdar gnojeno. Vedno ena košnja.
47	.	83	.	23.5	.	.	41.5	.	—	18.0	—	—	l. 1904 gnojeno s hlevskim gnejem
31.3	.	48.9	.	15.7	.	.	24.5	.	—	8.8	—	—	Pred 3. leti gnojeno s hlev. gnejem. Otava se izgnbila radi suše.
43.8	18.6	70.9	41.3	21.9	9.3	31.2	35.5	20.7	56.2	13.6	11.4	25.0	Nikdar gnojeno. Otava trpela radi suše.
33.6	.	53.6	.	16.8	.	—	26.8	.	—	10.0	—	—	Nikdar gnojeno.
80	115	130	13.0	40.0	57.5	97.5	65.0	65.0	130.0	25.0	7.5	32.5	—
50.4	—	71.6	—	25.2	—	—	35.8	—	—	10.6	—	—	Otava se ni tehtala.
44	21	66	36	22.0	10.5	32.5	33.0	18.0	51.0	11.0	7.5	18.5	—
52	—	65	—	26.0	—	—	32.5	—	—	6.5	—	—	Nikdar gnojeno. Pred gnojenjem se je mah pograbil. Otava se ni tehtala.
54	25.6	76	88.2	27.0	12.8	39.8	38.0	44.1	82.1	11.0	31.3	42.3	Njiva 10 let kot travnik
50	—	71.2	—	25.0	—	—	35.6	—	—	10.6	—	—	Pred gnojenjem se je mah pograbil. Samo 1 krat se je kosilo.
88.8	—	143.1	—	44.4	—	—	71.6	—	—	27.2	—	—	Kosi se samo enkrat, potem popase.

GOSPODARSKE DROBTINICE

Umetno gnojilo v vipavskih vinogradih. — Jakob Birsa na Brjah pri Rihenbergu piše o uspehu umetnih gnojil, ki mu jih je dalo prošlo zimo Gor. kmet. društvo za poskus v vinogradu: Gnojenje trt z umetnimi gnojili, katera sem potrosil na 400 m² vinograda, se je prav dobro sponeslo. Trte, ki so bile prej prav šibke, so jako močno pognale in sicer veliko bolj kot ostali del vinograda, ki sem ga gnojil s hlevskim gnojem. Na delu, ki sem ga gnojil z umetnimi gnojili, sem zapazil sledeče:

- a) Grozdje je postalo hitro po cvetju debelo. Bolj se je odebelelo tu v osmih dneh kot drugod v petnajstih.
- b) Nekoliko trt je v tem delu vinograda zmerom morila bledica, letos je ta bolezen popolnoma izginila in trte so vse jednake. V tistem delu, ki sem ga gnojil s hlevskim gnojem ostala je navadna bleđična bolezen.
- c) Grozdje v pognojenem delu sem zapazil pri enakih trtnih vrstah 10 dni prej mehko, kot v drugem delu vinograda.
- d) Tisti del vinograda, ki sem ga pognojil z umetnim gnojem je še zdaj, ko pišem to poročilo (27. oktobra) popolnoma zelen in mladike še vedno poganjajo. V drugem delu vinograda pa ni zapaziti tega, marveč trte rumenijo. Najbrže je zadržala velika suša, da se niso mogla umetna gnojila prav krojiti. Zdaj, ko je svet prav premočen, se razkrajajo bolj naglo.

Ali vspeva umetno gnojenje na Krasu? — Lansko leto dalo je Goriško kmet. društvo temu in onemu posestniku na Krasu umetna gnojila za poskušnjo, kako delujejo. Čeravno je bila suša, vendar je bil uspeh po nekod jako dober. Mladi Ivan Rogelja iz Vojščice št. 44., ki se za stvar jako zanima, je delal n. pr. poskuse na detelji in na travniku. V ta namen je rabil superfosfat in kalijevo sol. Na 300 m² pognojenega zemljišča pridelal je 161 kg detelje, na ravno tako velikem prostoru nepognojenega pa komaj 94 kg. Na travniku je pridelal na gnojenem delu 75 kg sena, na negnojenem 40 kg. Če pomislimo na veliko sušo, ki je letos vladala, je to lep uspeh, ki pravi obenem, da se tudi na Krasu uporaba umetnih gnojil izplača.

Prga (ječmenove tropine) je kaj dragocen pivovarski odpadek, a vendar je še mnogo gospodarjev, katerim je vrednost teh odpadkov neznana, dasi tudi se izborno prilagajo kot krma za dojnice in za ži-

vino, katero pitamo. Uzrok, da se ni prga poprej bolj razširila, je bil blizu ta, da se začne kmalu kvariti in spreminjati v jesih, s čemur pa povzročuje mnoge bolezni. Od sedemdesetih let, ko se je vpeljalo umetno sušenje tropin, pa se vedno bolj uporabljajo. S sušenjem se odstrani iz prge samo voda, druge spremembe se ne zgodé ž njim. Prga obstoji iz naslednjih tvarin: 5°/_o proteina, 1·7°/_o maščobe, 10·6°/_o ogljenih hidratov; posušena prga pa obsega 20·5°/_o proteina, 1°/_o maščobe, 24°/_o ogljenih hidratov. S sušenjem se ne odstrani samo voda, marveč pridobé tropine s tem še druge ugodnosti; one se lahko bolj daleč razvažajo in dlje hranijo ter se nadalje ne tako hitro skvarijo. Prga se poklada živini suha; ako se pa namoči, mora se namakati tako dolgo, da se je voda ne prime več rada. Kolikor kg prge se vzame, toliko litrov vode potrebuje za namočitev. Posušene prge vplivajo na vrlino mleka uprav tako dobro, kot sveže. Prge se poklada po 4—6 kg na dan na 1000 kg žive teže. Sveža prga (za 6—8 dni) se da shraniti na ta način, da se dene v kad, ki se potem zalije z vodo ter pokrije s pokrovom; dobro je, ako se nahaja celo pokrov pod vodo.

POROČILA.

Rihard Doléne, bivši vodja kranjske kmetijske šsle na Grmu, o katerem smo zadnjič poročali, da je stopil v pokoj, rodil se je l. 1849. v gradu Rozenek pri Vipavi. Ljudsko šolo je obiskoval v Postojni, nato je bil tri leta na trivialni šoli v Ljubljani. Realko je dovršil v Gorici. Potem je študiral na kmetijski akademiji v Ogrskem Starem gradu, ki jo je dovršil l. 1869., nadalje na viši vinarski in sadjarski šoli v Klosterneuburgu. L. 1893. je bil imenovan za vodjo vinarske in sadjarske šole na Slapu, ki jo je vodil 13 let. L. 1886. se je odprla pod njegovim vodstvom nova kmetijska šola na Grmu, na kateri je deloval jako požrtvovalno do konca oktobra t. l.

Dolenc je bil literarno jako priden. Osobito je mnogo pisal v Bleiweisovih „Novicah“, v „Slovenskem Gospodarju“ in v „Kmetovalcu“. Ko je bil na Slapu, izdajal je v Gorici tudi svoj poseben kmetijski list „Kmetovalec“, ki se pa radi prevelikih gmotnih žrtev ni mogel vzdržati.

Dolenčevo delovanje na Slapu obrodilo je po celi vipavski dolini obilo sadu. Vzlasti se je po uzorcu vinogradov na Slapu tamošnje vinogradništvo, skoraj bi rekli, preustrojilo. Ravno tako je deloval Dolenc tudi na Dolenjskem. Svojemu kmetškemu narodu je posvetil vse svoje moči. Zato mu kličemo: Bog ga živi še mnoga leta!

Na prvi strani današnje številke priobčujemo v spomin njegovo sliko.

Najvišja cena za sadje se iztrzi nemara v Parizu. Poleti je moči ondi hruške, češplje in črešnje po ceni kupiti, pozimi pa, ko že štacunarski plod nadvlada trg, a zlasti še v početku pomladi, ko se pojavlja prvi sad, se doseže za sadje grozovito visoka cena. Najvišjo ceno dosežejo črešnje. Dne 24. marca je bila prodana vejica z eno črešnjo, prvo v letu, za 10 frankov, čez teden se je doseglo za vejo z dvema črešnjama 22 frankov. V polovici aprila so veljale črešnje samo še po franku ena.

Sadno drevje cepljeno, po nizkih cenah ima na prodaj „Vinarsko in sadjarsko društvo v Rihenbergu. Našim kmetovalcem priporočamo, naj nasajajo sadno drevje že v jeseni, zato naj se požurijo brž do gornjega društva, ki jih bo gotovo zadovoljilo.

Razobesite v kleti vinski zakon! — Po § 10. novega vinskega zakona z dné 12. aprila t. l. mora vsakdo, ki ima vino na prodaj, obesiti na vidnem mestu v kleti, kjer se to nahaja, odtis §§ 2. do 14. tega zakona. Kdor ravna proti temu, ga kaznuje pol. oblastvo do 200 K ali pa z zaporom do 14 dni. Vsi toraj, ki pridelajo več vina, nego za domačo rabo, nadalje vsi krčmarji, morajo imeti s 1. decembrom t. l. nabit v kleti nov vinski zakon, ako se hočejo ubraniti kazni.

Goriško kmetijsko društvo je založilo zakon na debelem papirju in ga oddaja po 10 vinarjev komad s pošto vred. Najboljše je, da si naročijo v vsaki vasi posamezniki ta zakon ter ga potem razprodajo med sosedi. Kdor naroči vsaj 50 odtisov, jih dobi po 6 vinarjev. Z naročbo na vinski zakon pošlje se lahko tudi naročnino ali udaino za prihodnje leto, ali kdor ni še plačal, za tekoče lelo.

Automobili in kmetijstvo. — V nekaterih krajih na Moravskem podpisujejo kmetje prošnje zoper nevarno urno vožnjo avtomobilov, ki na cestah grozé prebivalstvu in živini.

Razstave goveje živine v tolminskem okraju. — Kakor

znano, obdrževale so se v tolminskem okraju, kakor lani tudi letos razstave goveje živine. Prva je bila v Cerknem dné 31. oktobra, druga v Kobaridu dné 8. novembra, tretja v Bovcu dné 9. novembra in zadnja v Tojminu 11. novembra. Kakor se nam poroča, ni bilo na letošnjih razstavah tako lepe živine kakor lani, pač pa je bila ta bolj ednotna. Najboljše se je neki sponesla razstava v Tolminu. Iz razstav se je izprevidelo, da bo treba v naših gorah še mnogo delovati, predno pridemo do zaželjenega uspeha. V prvi vrsti bo treba vcepiti gorskemu kmetu več razuma za živinorejo. H temu se vrnemo prihodnjič. Na razstavo v Cerknem prignalo se je 77 glav živine, in sicer 24 bikov, 23 krav in 30 junic. V Kobaridu se je razstavilo 66 goved: 19 bikov, 30 krav, 17 junic; v Bovcu 51 goved: 4 biki, 27 krav, 20 junic. Na tolminsko razstavo se je pripeljalo okoli 130 glav.

Obdarovanci na razstavi goveje živine v Cerknem. —

Za bika so dobili: Andrej Zajc — Plužnje hšt. 35 — prvo darilo v znesku 70 K; Ivan Hvala — Šebrelje 92 — drugo darilo 50 K; Ivan Mavri — Cerknem št. 10 — tretje darilo 30 K. — Za krave je dobil: Jernej Mlakar — Vrh Otalež 78 — prvo darilo 80 K; Jakob Hodalin — Zakriž 14 — 60 K; Jakob Rašpet — Bukovo 24 — 40 K; Matija Lapanja — Dol. Tribuša 29 — 20 K. — Za junice so dobili: Andrej Zajc — Plužnje št. 35 — prvo darilo 50 K; Andrej Jeram — Cerknem Vrh — 30 K; Miha Peternelj — Plužnje št. 31 — 30 K. — Vrh tega so dobili nagrade po 10 K: Peternelj Ivan — Cerknem; Anton Pirih — Straže; Jakob Hodalin — Zakriž; Filip Peternelj — Cerknem; Anton Slabe — Otalež; Ivan Kofol — Dol. Ravne; Jakob Močnik — Gorje; Ivan Kosmač — Labinj; Valentin Rejec — Labinj.

Obdarovanci na razstavi goveje živine v Kobaridu. —

Darila so dobili za bika: Andrej Kurinčič — Idrsko — 60 K; Fran Ferletič — Piki — 40 K; Fran Soldat — Idrsko — 30 K; Ivan Uršič — Kobarid — 20 K. — Za krave: Anton Kranjc — Sužid — 50 K; Marija Soldat — Idrsko — 40 K; Katarina Kurinčič — Idrsko — 20 K. Za junice: Miha Perat — Perati — 50 K; Anton Manfreda — Idrsko — 30 K; Anton Uršič — Kobarid — 20 K; Janez Drašček — Livek — 30 K. — Nagrade po 10 K so dobili: Simon Šturm — Kobarid; Ivan Šturm od Šturmov — Kobarid; Andrej Kranjc — Svino; Ivan Perat — Avse; Anton Volarič — Mlinsko; Andrej Kurinčič — Idrsko; Jožef Juvančič — Ravna pri Drežnici; Fran Manfreda — Idrsko; Terezija Gruntar — Kobarid; Matija Gašparut — Loge; Simon Hrast — Livek; Franc Pontar — Kobarid.

Obdarovanci na razstavi goveje živine v Bovcu. —

Za bika je dobil nagrado 10 K Anton Kavs iz Pluženj. — Za krave so dobili darila: Marija Furlan — Plužno — 40 K; Anton Knavs — Plužno — 30 K. — Nagrade po 10 K so dobili: Josip Breginc —

Čez-Soča; Feliks Knavs — Čez-Soča; Jožefa Furlan — Plužno — Anton Kravanja — Plužno; Franc Kenda — Dvor. Za junice so dobili darila: Josip Kravanja — Bovec — 25 K; Josip Šuler — Čez-Soča — 20 K; Matija Kenda — Dvor 15 K; Matija Kasparčič — Bovec — 10 K. — Anton Strausgigl iz Bovca je dobil častni diplom.

Obdarovanci na razstavi goveje živine v Tolminu. — Za bike so dobili darila: Ivan Rutar — Volče — 60 K; Ivan Krivic — Ponikve — 40 K; Fran Šorli — Loje — 30 K; Ivan Rutar — Ljubinj — 20 K. — Nagrade po 10 K: Anton Pitamic — Volče; Anton Podorek — Hum; Andrej Bajt — Volče; Ivan Rutar — Zatomin; Marija Rutar — Čiginj; Anton Klemenčič — Slap. — Za krave so dobili darila: Jožef Leban — Zatomin — 80 K; Anton Maligoj — Volče — 60 K; Fran Leban — Žabče — 40 K; Andrej Rejec — Poljubin — 30 K; Jožef Gabršček — Poljubin — 20 K. — Nagrade po 10 K: Andrej Fon — Volče; Josip Lazar — Volče; Fran Podreka — Volče; Štefan Bukovec — Volče; Anton Pitamic — Volče; Peter Kragelj — Volče; Blaž Leban — Poljubin; Ivan Čujec — Zatomin. — Za junice I. vrste so dobili darila: Ivan Krivic — Ponikve — 50 K; Andrej Ipavec — Volče — 40 K; Anton Manfreda — Poljubinske Ravne — 20 K; Josip Zorzut — Volče 10 K. Josip Cimprič iz Volč je dobil nagrado 10 K. — Za junice II. vrste so dobili darila: Anton Bizjak — Podmelec — 80 K; Fran Fortunat — Volče — 50 K; Štefan Bratuž — Kozaršče — 40 K; Matija Šorli — Podmelec — 30 K; Fran Fortunat — Volče — 10 K

Na novo priglašeni udje Goriškega kmet. društva.

Makuc Josip, posestnik Kronberg	Leban Josip, „ „	22
Ples Miroslav, velepos. Devin	Klinkon Ivan, „ „	29
Bavč r Alojz, posestnik Selo 35	Kragelj Andrej, „ „	51
Arčon Josip, „ Renče 198	Rudolf baron Teuffenbach, c. kr. okr.	
Klavora Ferdinand posestnik Čezsoča	komisar Gorica	
Novinec Anton, „ Bolc	Grilanec Josip, posesnik Salež	15
Narodna Čitalnica na Kneži	Vodopivec France, „ Zalošče	319
Primožič Matko, c. kr. dež. sod. svetnik	Figolj Anton, „ Št. Maver	2
v Tolminu	Mikluš Josip, „ Oslavje	123
Dietz Just, c. kr. sod. pristav Tolmin	Primožič Karel, „ „	122
Mlekarnica v Doljah	Gingerle Andrej, „ Kronberg	18
Kenda Matija, posestnik Poljubinj 51	Čebulec France, „ Orlek	33
Rutar Ivan, „ Zatolmin 13	Jak-nčič France, „ Snežeče	14
Košuta Jvan, „ „ 40		
Leban Josip, „ „ 1		